

TEATRE ▶ ESTRENA

La vida i l'obra del poeta Vicent Andrés Estellés arriben al Romea

▶ El director Pep Tosar firma 'Poseu-me les ulleres' amb el Teatre Micalet, de València

▶ La néta de l'escriptor és la ballarina d'una peça amb música en directe de Miquel Gil

JOSÉ CARLOS SORRIBES
BARCELONA

Al Teatre Romea se citen, des de demà fins al dia 23, tres focus de rebellia i resistència cultural. Dos d'ells, un director i una companyia, ho són en l'àmbit escènic. El tercer, i gènesi del muntatge, ho era en el terreny literari. Perquè l'insigne poeta valencià Vicent Andrés Estellés, amb la seva biografia i obra, arriba a l'escenari de l'històric teatre de la mà de Pep Tosar i de la companyia Teatre Micalet, de València. El director mallorquí va ser l'impulsor d'un projecte d'acord amb la seva manera de concebre el teatre, tan allunyada d'hàbits comercials. I quins millors aliats, va pensar, que uns paisans del poeta de Burjassot que fa 15 anys que defensen el teatre en llengua catalana a València.

«Feia temps que tenia la idea de fer un espectacle biogràfic sobre Estellés, el poeta català que més m'ha interessat i que m'ha fet més companyia. Era important contenir aquest desig fins a tenir les coordenades adequades, és a dir, una companyia valenciana», explica Tosar, un director que ja va emprendre una propos-

ta de narrativa similar amb *Esquena de ganivet*, al voltant del poeta mallorquí Blai Bonet.

La dramaturgia, mà a mà amb Evelyn Arevalo, està teixida a partir de tres petits llibres autobiogràfics que va escriure Estellés. A partir d'episodis de la seva vida, Tosar busca les seves connexions amb la seva obra escrita. «Indagant en aquest terreny, l'espectador pot accedir més bé al cosmos del poeta», diu.

DANSA PER A LA POESIA // En la lloable aventura, Tosar ha comptat amb l'actor valencià Enric Juezas per encarnar el poeta. L'elenc es completa amb Joan Peris (tertulià) i Pilar Almeria (cantinera), les dues cares del Teatre Micalet, i Miquel Gil, fundador del grup musical Al Tall i avui artista en solitari, que aporta la seva veu i la seva guitarra a *Poseu-me les ulleres*, que se situa en un cafè de Burjassot, el poble del poeta.

La ballarina Isabel Anyó Andrés completa el quadro d'interpres en una coincidència carregada d'emotivitat. Tosar volia introduir la dansa en el seu muntatge per potenciar els moments més poètics. I es va trobar amb «el regal» que Isabel Anyó,



▶▶ Joan Peris, Enric Juezas, Pilar Almeria, Isabel Anyó i Miquel Gil, els intèrprets de 'Poseu-me les ulleres'.

L'AUTOR

El renovador de la poesia valenciana

▶▶ Premi d'Honor de les Lletres Catalanes el 1978, a Vicent Andrés Estellés (foto) se'l considera el renovador de la poesia valenciana contemporània. La unanimitat sobre l'obra de l'autor de Burjassot (1924-1993) no va d'acord amb la irascibilitat que suscita la seva figura entre els sectors més reaccionaris de València. «És més conegut i respectat a Barcelona que no al seu país, on encara pateix tota mena d'atacs»,



afirma Pep Tosar. Joan Peris ho corrobora: «És terrible que encara posi nerviós València sencera».

Al mateix temps explica que *Poseu-me les ulleres* ha arribat a un sector jove de València, àvid de conèixer el poeta de *Les pedres de l'àmfora*, *Llibre de les meravelles* i *Mural del País Valencià*. *Coral romput* també porta la seva firma i va tenir una versió musical d'Ovidi Montllor i una recent de teatral de Joan Ollé.

filla de Carmina Estellés i néta del poeta, ha desenvolupat una carrera de clàssica.

IMATGES GRAVADES // En l'enorme tul que, un cop més, acompanya l'escenografia d'una peça de Tosar s'hi projectaran fragments d'entrevistes amb personatges relacionats amb Estellés: els fills, els amics, l'editor i estudiosos de la seva escriptura.

Poseu-me les ulleres, títol que remet a un vers d'un poema en què Estellés dissenya el seu enterrament, es va estrenar amb gran èxit al març al Micalet. Serà a més a més una presentació al Romea que repara també una injustícia. Només és la segona visita d'aquesta històrica companyia a un escenari barcelonès després d'estrenar *Un sopar de compromís* el setembre del 2009 a la Muntaner. ≡

EFEMÈRIDE DEL CREADOR DE L'AGENT DE LA CONTINENTAL

Hammett en la memòria

Avui fa mig segle de la mort a Nova York de l'autor d'«El falcó maltès» ≡ Amb les seves novel·les va reinventar el gènere negre inundant-lo de brutal realisme

ANNA ABELLA
BARCELONA

De la seva ploma va néixer el 1930 Sam Spade, prototip de l'antiheroi detectivesc, amb una imatge que resta inesborrable i inseparable de la d'un Humphrey Bogart dur, irònic, cínic i rude, i amb un inseparable cigarret als llavis, a *El falcó maltès*, la magistral i fidel adaptació cinematogràfica de la novel·la, llegada per John Huston el 1941.

I la mà que agafava aquesta ploma va reinventar el gènere negre, que fins llavors havien nodrit monstres victorians com Arthur Conan Doyle o Agatha Christie. Avui fa 50 anys que un càncer de pulmó va doblegar a Nova York l'incorruptible Dashiell Hammett (1894-1961), que va preferir anar a la presó abans que delatar els amics

comunistes al Comitè d'Activitats Antiamericanes, en plena caça de bruixes del senador McCarthy.

Amb una obra escassa –cinc novel·les i un grapat de relats–, pe-

Humphrey Bogart va immortalitzar a la pel·lícula de John Huston el rude i cínic detectiu Sam Spade

rò brillant, en va tenir prou per capgirar el gènere policíac a base de diàlegs àgils, ràpids i contundents i de situacions sorgides de la realitat dels carrers on es va criar, tenyits de violència i corrupció política, que

van treure a la llum la sordidesa, les misèries i el desencant de la societat nord-americana.

Aferrat tota la vida a la nicotina, l'alcohol i les dones –com el seu àlter ego Sam Spade–, i amb l'estigma de la tuberculosi a coll, Hammett sabia bé de què escrivia. Després de deixar l'escola i posar-se a treballar amb 13 anys va acabar de detectiu privat amb 21 a la prestigiosa agència Pinkerton de Baltimore.

Allà es va nodrir d'experiència criminal i va mamar l'ofici del seu mentor, James Wright, que va marcar tant Hammett que li va inspirar el seu famós agent de la Continental, protagonista sense nom de molts dels seus relats i dues de les seves novel·les, *Collita roja* i *La maldició de los Dain*, de 1929, amb què la fama literària no es va fer esperar.



▶▶ Dashiell Hammett.

Abans d'això, però, i malgrat la seva mala salut, no va dubtar a allistar-se a l'Exèrcit durant la primera guerra mundial i, anys més tard, en la segona, encara que, l'alcoholisme i la tuberculosi el van relegar a tasques de redacció.

L'èxit de *Collita roja* i *La maldició de los Dain* va adobar el terreny per a la gran acollida d'*El falcó maltès*, avui tot un clàssic que fa un any, en el seu 80è aniversari, va rebre un homenatge de Joe Gores en forma de novel·la: *Spade & Archer* (Edicions B), on aquest va superar de sobres el repte de donar un passat als personatges de Hammett.

La seva obra mestra

No obstant, per a molts la seva obra mestra va ser *La clau de vidre*. (1932), una descarnada dissecció de la política nord-americana, protagonitzada per Ned Beaumont, un guardaespalles que se submergeix en els baixos fons investigant un homicidi en plena lluita electoral.

Després arribaria *L'home flac* (1934) i una sequera creativa que el va acompanyar fins a una mort que no va poder posar fi al falcó. ≡